

Білецька О.О.

УДК 008:372.461-057.87(477)

**ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ СУБКУЛЬТУРИ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Актуальність проблеми. Будь-яка культура демонструє складний спектр субкультурних елементів і, отже, офіційна культура ніколи в розвиненому суспільстві не буває єдиною, на її фоні завжди існують різні суб- та контркультури, які відмежовуються від магістрального напрямку розвитку або протиставляють себе йому, приводячи тим самим в рух механізм соціодинамики.

Кожне суспільство володіє нормативною культурою із ретельно розробленою системою стандартизованих правил, що характерні і для мовної культури. Проте її стійкість не є абсолютною. Мовна культура поступово змінюється під безперервною дією розмовної мови, різних підмов соціальних і професійних груп населення, інших мов. Тобто, потрібно розглядати мовну культуру як симбіоз національної традиції і субкультурних явищ, в історичній динаміці якого роль кожного елементу однаково важлива і в рівній мірі першорядна.

Мовна культура сучасної молоді України, складова молодіжної субкультури, є простором, де молодим людям «дозволено» висловлювати себе інакше, ніж в звичайних сферах діяльності. Це простір, де їм «дозволено» пограти з ієрархією дорослого світу, одночасно залишаючись частиною цього зовнішнього світу, і, отже, розділяти його норми і цінності. Тому, вивчення мовної культури як форми культурної активності сучасної української молоді неможливе без вивчення впливу процесів глобалізації на форми молодіжної субкультури (особливо тих, що передаються через ЗМІ).

Глобалізація – процес розширення меж спілкування у всіх сферах людської діяльності, процес виникнення глобального інформаційного простору, поява якого викликає безліч соціальних наслідків і, перш за все, зростання взаємозалежності і необхідність вироблення узгоджених рішень. У основі мобільності інформації лежать сучасні інформаційні і комунікаційні технології, а також засоби масової інформації, які також мають великий вплив на мовну культуру сучасної молоді України [3,7-8].

У наш час відбувається бурхливий розвиток системи засобів масової інформації, ядро якої складають газетні й журнальні редакції, видавництва, студії радіо й телебачення з їх різноманітною продукцією. До засобів масової інформації належать інформаційні служби (телеграфні агентства, агентства преси, рекламні бюро, прес-служби, PR агентства, професійні журналістські клуби та асоціації), до системи засобів масової інформації відносять соціальні інститути й окремих осіб (як засновників видань і програм), органи управління системою журналістики, а також організації, зайняті підготовкою кадрів. Останнім часом усе більше змінюються інститути видання, служби зв'язку, зокрема, космічного, доставки інформаційної продукції тощо.

Виходячи з проблематики дослідження, особливої уваги заслуговує вивчення таких питань, як домашні засоби масової інформації: відеоманіфони, мікро-ЕОМ із вмонтованим модемом, телематичні термінали, відеофони тощо. Вони об'єднуються в нову сукупність, а деякі із них можуть під'єднуватися до полівалентних і взаємодійних громадських мереж, що дають їм вихід одночасно на класичні канали телебачення, на передплатні телевізійні й музичні програми, на банки даних, а також на перегляди програм, що передаються супутниковим зв'язком. Усі ці досягнення домашньої техніки докорінно змінюють сферу засобів масової інформації, створивши принципово нову споживацько-комунікативну парадигму. Цей «взаємодійний» маркетинг характеризує нові стосунки й нові цілі, що виникають у період, який уже охрестили новою фазою в розвитку «суспільства споживання» – «суспільства масової комунікації».

Також, загальна тенденція науково-технічного прогресу в цій галузі свідчить про те, що в найближчому майбутньому комп'ютерні технології ввійдуть у ще більший контакт з усіма засобами масової комунікації. Паростками цього є комп'ютерні мережі типу Інтернет, комп'ютерні варіанти різноманітних програм, конференцій, газет, журналів тощо.

Розповсюдження інформаційно-комп'ютерних технологій є одночасно і причиною і наслідком глобалізації, оскільки воно робить можливим глобальний інформаційний обмін і воно ж породжується розвитком міжнародних процесів і операцій. Інформаційно-комп'ютерні технології сприяють розвитку гармонійної глобалізації за рахунок збільшення різноманітності і можливості вибору у всіх сферах діяльності, розширення меж співпраці, взаємодопомози і взаємоінформування в бізнесі, науці, культурі і освіті, за рахунок появи нових засобів пізнання і комунікації, призвели до збільшення доступності інформаційних ресурсів. Саме прогрес в області мікроелектроніки і інформаційних технологій, перш за все в області комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, і їх конвергенція зробили можливими міжнародні взаємодії, збільшили можливості контролю і управління ними, усунувши бар'єри часу і відстані [3].

Таким чином, розвиток засобів масової інформації та поява новітніх технологій, а також викликані з ним зміни в житті суспільства і окремого індивіда зумовили потребу в осмисленні глобалізації як фактору формування мовної культури сучасного суспільства, що є соціально-культурним феноменом, покликаним у цивілізованому світі для регулювання та забезпечення основних прав та обов'язків демократично вільної людини і відноситься до такого виду спілкування, котрий за своєю природою та сутністю є сферою активізації виховання, творчого становлення розвитку людини, всіх її духовно-моральних сил, що є свідченням культурного прогресу суспільства.

У свою чергу, глобалізація – це і культурне явище. У цьому сенсі культурна глобалізація виявляється в розвитку двох суперечливих процесів [7-8]: у культурному імперіалізмі та культурному європоцентризмі.

У культурному імперіалізмі, що визначається як вестернізація національних культур, поглинанням їх культурами інших країн, уніфікацією культур, втратою національної самобутності і ідентичності, освоєнням мов західних країн і забуттям національних мов. Культурний імперіалізм очевидно веде до зниження культурної різноманітності, до створення примітивної позанаціональної (космополітичної) культури маскульту, з одного боку, і елітарної культури світової богеми, з іншого.

Відомий американський соціолог Д.Рітцер назвав таку течію в глобалізації культур макдоналізацією: уніфікацією культур на примітивному рівні [3].

У культурному європоцентризмі, що визначає цивілізацію західного світу з його культурою пріоритету прав і свобод людини як зразок культури для всього «іншого, незахідного» світу, мова йде про цивілізуючу роль Заходу, про ліквідацію варварства незахідних країн і народів, про виправданість силових способів залучення країн в західну цивілізацію і про справедливість покарання країн, що чинять опір західній експансії. У рамках цієї доктрини вважаються справедливими і законними військові операції з цілями запобігання «гуманітарній катастрофі».

Людство ввійшло у XXI століття як з великими науково-технологічними та культурними досягненнями, так і з проблемами планетарного масштабу негативного загрозливого характеру, які багато в чому є наслідком процесу цивілізаційного розвитку. Сьогодні, коли світова спільнота перетнула межу третього тисячоліття, як ніколи актуально постало питання про подальшу частку земної цивілізації. Перед глобальними проблемами перспектива можливості точного і передбачуваного контролювання людством наслідків своєї діяльності є визначальною. І якщо у XXI столітті не вдасться перетворити біосферу в ноосферу, то тим самим буде поставлене під сумнів існування загальнопланетарної цивілізації. Сама ж ноосфера – це своєрідна узагальнююча система розвитку культури людства. Ось чому вивчення історико-культурологічних аспектів глобальних проблем цивілізації представляє пріоритетний інтерес для сучасного суспільства та визначення його майбутнього [5].

Головними чинниками вирішення цих питань є культура, наука й освіта, бо розвиток будь-якої країни відбувається насамперед через поступ науки і освіти, впровадження новітніх технологій. Адже від рівня інтелектуалізації і гуманізації виховання багато в чому залежатиме майбутнє людства, його ставлення до природи і світу. Цей процес вимагає, зокрема, перегляду всієї системи підготовки молоді – суб'єкта громадського життя – до вступу в майбутню дорослу діяльність.

Таким чином, сучасна філософія поставила питання людини і мовної культури дуже близько. Так як проблеми людини і мовної культури дуже тісно пов'язані в повсякденному житті, у всіх сферах людської діяльності, перш за все в такій важливій і необхідній сфері діяльності людини як сфера культурних цінностей.

У свою чергу, сучасний етап розвитку культури характеризується як процес, що йде по колу, як етап занепаду культури, в тому числі і мовної культури сучасної молоді України. Саме через кризу в культурі відчувається і кризу в усіх інших сферах суспільного життя. Використовуючи різні джерела, можна сказати, що не зважаючи на всі державні заходи не лише в Україні, а й в світі не вдається сформувати єдиного погляду на сучасну ситуацію загальної та мовної субкультури в світі.

Мовна культура є невід'ємною частиною кожного суспільства, кожної групи людей та особи, а, особливо, молоді особи. Саме на основі культурних цінностей, складовою яких є мовна культура, будуються основні стереотипи суспільства, основні його характеристики, визначаються напрямки розвитку молоді, що водночас є і основним носієм мовної культури, основним її перетворювачем.

На сучасному етапі розвитку суспільства як перед ним, так і перед конкретними індивідами постає питання про подальший культурний розвиток молоді особи, нації, народності, суспільства в цілому. Цим питанням переймалися та переймаються багато відомих вчених світу, висуваючи різні концепції розвитку світового суспільства, але основна проблема полягає в тому, що не всі теорії розвитку, не всі концепції можуть бути сприйняті спільнотою і тому більшість з них так і залишається лише теоретичними.

Беручи до уваги безмежність культури, можемо сказати, що та розмаїта низка нових культурних цінностей, до яких належить і мовна культура, що напрацьовується щодня й кожної години, не скасовує значення суми культурних цінностей, вироблених людством раніше, а додається до неї. Для опанування цього багатства одного людського життя недостатньо. І не тому, що фізіологічні, психологічні інтелектуальні можливості людини не пристосовані до оволодіння такою колосальною кількістю інформації, а тому, що культуру завжди опановують вибірково [2].

Коли соціальні катаклізми струшують суспільство і життя людини стає важким, а потокова культура не здатна дати відповідь на першочергові життєві питання, людина починає шукати цю відповідь за її межами. І тут нічого іншого, ніж накопичений досвід, традиція, культура їй не пропонує. Люди шукають відповідь у минулому, тому що більше її шукати ніде. Окрема людина-геній здатна піднятися над обмеженістю культури і передбачити можливе вирішення актуальної проблеми. Але генії народжуються вкрай рідко, а маса завжди сповідує принцип, який є актуальним і для мовної субкультури сучасної української молоді, що нове – це давно забуте старе. Такий парадокс мовної культури, одна з її об'єктивних характеристик, у якій втілений її консервативний аспект.

Мовна субкультура сучасної молоді України як складова поточної культури – це насамперед поняття, пов'язане з часом, оскільки вона існує в історичному періоді. У дещо меншій мірі це і поняття просторове, тому що мовна культура, яка характерна для нашої країни і мовна субкультура, що характеризує Францію, як і мовна субкультура сучасної Нігерії в значній мірі відрізнятимуться одна від одної, хоча в глобальному розумінні це мовна культура того самого часу.

За структурою потокова мовна субкультура сучасної молоді України є досить складним утворенням, що включає декілька основних компонентів. До неї входять не тільки нові культурні досягнення, але і все краще, що людство виробило за всю попередню історію. Від культури будь-якої епохи, навіть дуже давньої, обов'язково залишається щось таке, що збагачує мовну культуру наступних поколінь. Тому одним з основних компонентів поточної мовної культури суспільства є загальнолюдські цінності.

Нерідко загальнолюдськими цінностями світової культури, невід'ємною частиною котрої є культура мовна, вважають тільки гуманітарні цінності або навіть ще вужче – тільки цінності мистецтва. Це глибоко помилково, так як мовна культура являє собою сукупність накопиченого асоційованого людиною соціального досвіду у всіх сферах її життєдіяльності. У основі цієї життєдіяльності лежить предметно-практичне пізнання і перетворення світу, тобто, практичні й природничо-наукові знання. Таким чином, наукові й практичні знання виступають важливим складовим елементом загальнолюдських цінностей.

Молодь, живе в загальному соціальному й культурному просторі, тому криза суспільства і його основних інститутів не могла не відбитися на змісті й спрямованості молодіжної субкультури, характерною ознакою якої є мовна культура. Яким є суспільство, такою є і молодь, молодіжна субкультура, і, отже, мовна субкультура [1].

Сучасна українська мовна субкультура як прояв молодіжної субкультури є перекоханим дзеркалом дорослого світу речей, відносин і цінностей. Розраховувати на ефективну культурну самореалізацію молодого покоління у хворому суспільстві не доводиться, тим більше що й культурний рівень інших вікових і соціально-демографічних груп населення України також постійно знижується. Спостерігається загальною тенденцією до дегуманізації й деморалізації суспільства, що проявляється, насамперед, у приниженні, деформації й руйнуванні образу людини.

Молодь, як і молодіжна субкультура, передусім, асоціюється із відпочинком, розвагами, з тим, як молодь реалізує себе в дозвіллі. Стиль і всі його складові – це саме те, що робить молодь особливою соціальною групою в очах оточення [4,5].

Останнім часом загальна комп'ютеризація створила особливий пласт молоді, який вважає за краще спілкуватися віртуально, – «чатитися». Це зовсім не означає, що молоді люди більше ніде не спілкуються зі своїми однолітками, у них є також друзі і знайомі по двору, школі, секції і так далі. Але проте спілкування в Інтернеті займає значне місце в житті такої молоді. По-перше, таке спілкування може проходити відвертіше, тоді як в звичайній ситуації підлітки стримані, соромливі, і деколи навіть близьким друзям не вдається пробитися крізь панцир усунутості. Віртуальне ж спілкування припускає анонімність, друзям по «інету» не обов'язково знати твої ім'я і прізвище, та і зовнішність свою їм демонструвати не обов'язково. По-друге, в Інтернеті досить легко можна знайти однодумців, людей, які розділяють твої погляди на життя і мир взагалі. Досить просто задати потрібне слово в пошуковій системі, і комп'ютер видасть масу сайтів і форумів, де можна досить швидко обзавестися знайомими, яким немає діла до того, що «комп» у тебе допотопний і куртка вийшла з моди, що в компанії останнім часом якісь «косяки» відбуваються і так далі [6].

Проте, у сучасному юнацькому співтоваристві принцип взаємодії одних з іншими залишився таким же, також збереглися пізнавальні знаки, що дозволяють дізнатися «своїх». Звичайно це звичне місце зустрічей, зовнішній вигляд (одяг, зачіска), сленг, жести, прізвиська (свого роду «системні» імена). Особливі пізнавальні знаки дозволяють отримати потрібну інформацію про людину, вони дублюють і доповнюють один одного. Якщо індивід пізнаний як «свій», то він, природно, діятиме відповідно до прийнятих неписаних правил даного співтовариства [2].

При всій різноманітності занять, якими може бути заповнений вільний час, їхній вибір, як правило, підкоряється певній логіці, яка ґрунтується на особистісних інтересах, схильностях, орієнтаціях на ті чи інші життєві цінності. Саме вони знаходяться в підтексті тих виявлених нами аналізу типів дозвіллевої діяльності, специфіку яких визначає сполучення взаємопов'язаних між собою видів діяльності, як наприклад: творча діяльність (відвідування театрів та музеїв, участь у художній самодіяльності, художня та технічна творчість); спілкування із ЗМК (читання газет та журналів, перегляд телевізійних програм, прослуховування радіопередач, комп'ютерні ігри та Інтернет); спортивно-туристична діяльність (спорт та спортивні ігри, прогулянки по місту і туризм); рекреативно-розважальний (зустрічі з друзями та знайомими, відвідування дискотек та клубів, відвідування кінотеатрів, ігри в карти та більярд, тощо). Спрямованість інтересів, і вибір тих чи інших занять у вільний час має відносну гендерну специфіку. Так, хлопці віддають перевагу заняттям спортом, а також комп'ютерним іграм та Інтернетові, в той час як дівчата більшість часу приділяють рекреативно-розважальним видам діяльності, тим самим складаючи сталу та домінуючу серед сучасної молоді орієнтацію на використання вільного часу на перегляд телевізійних програм, прослуховування радіопередач та комп'ютерні ігри та Інтернет.

Тому, звертаючи увагу на той факт, що ЗМК – є досить важливим фактором соціалізації та інкультурації молоді, то проведене нами дослідження структури вільного часу як сфери інкультурації, вказує на те, що його переважна частина проводиться молоддю у спілкуванні із ЗМК: телебаченні, комп'ютерними іграми та в Інтернеті, прослуховуванні радіопередач, дає нам підстави вивчити їх вплив на формування мовної культури сучасної молоді, а також дослідити чинники, що в умовах сучасного інформаційного суспільства, впливають на формування культури мовлення сучасної міської молоді.

Наше дослідження, перегляду яких саме телевізійних програм надає перевагу сучасна міська молодь і яким чином це позначається на її мовленні, дало наступні результати: 63,7 % опитуваних переглядають усі канали; 13,41% молоді займає себе переглядом лише музичних та розважальних програм; 10,64% юнацтва надає перевагу мультфільмам, в той час як у 7% дітей популярністю користуються молодіжні серіали. І

лише 3,5 % респондентів визнали, що пріоритетним для них є перегляд немюзичних каналів, тобто новин, політичних та освітніх програм. В свою чергу еталоном мовлення, прикладом для наслідування, у 20,57% (14,2% – дівчата, 6,37% – хлопці) випадків становить мовлення героїв кіно; у 12,05 % молодь бере приклад з мовлення дикторів, а 9,1 % – з мовлення ведучих розважальних програм.

Вивчення характеристик мовлення міської молоді дало нам відповіді на наступні запитання: 1). «за допомогою яких слів Ви виражаєте такі емоції як: розчарування, захоплення, радість, подив, гнів?»; відповіді на дане запитання показали, що в переважній більшості, від 60% до 90%, перевага надається вживанню нецензурної лексики; 2). «які слова Ви зазвичай вживаєте на позначення таких понять як: гарний, значний/неординарний, поганий, веселий, модний/популярний, немодний/старий, щасливий/везучий?». Данні вказують на тяжіння до вживання жаргонізмів та нецензурної лексики, а саме: «гарний» – «кльовий» (40 %), «прикольний» (25%), «класний» (13%), і лише 15% становить нецензурна лексика; «значний/неординарний» – «нереальний» (30%), «неформальний» (15%), переважна більшість схиляється до вживання нецензурної лексики (35%); «поганий» – 50% становить нецензурна лексика, «галіміий» (20%), «відстійний» (15%); «веселий» – «безшабашний» (50%), нецензурна лексика (20%), труднощі із визначенням мало 30% респондентів; «модний/популярний» – «гламурний» (60%), «стильний» (20 %) і т.д.; «немодний/старий» – нецензурна лексика переважає у 45% відповідей, «фуфло» (30%), «старье» (25%); «щасливий/везучий» – «фартовий» (70%), «щасливий» (13%), та нецензурна лексика (17%); 3). «як зазвичай у розмові із однолітками чи друзями Ви називаєте: батьків, викладача/вчителя, стару людину, молоду жінку, високу людину, товсту людину?». Відповіді розподілилися наступним чином: «батьки» – 25% молоді надає перевагу слову «родики», 30% називає їх «предки», 15% – «олди»; на позначення «викладача/вчителя» 45% використовують слово «препод», 30% – «учила», 15% – «гримза», а 10% використовують нецензурну лексику; «стара людина» зазвичай у розмові з однолітками позначається у 40% нецензурною лексикою, 50% – «дедуля/бабуля», 8% та 2 % відповідно становлять «стара шкапа» та «старье»; таке поняття як «молода жінка» у 45% позначається словом «тьолка», у 35% – «чувіха», нецензурна лексика становить 15% відповідей; «висока людина» – «шпала» (37%), «дилда» (33%), «вішалка» (17%), нецензурна лексика вживається у 13%; «товсту людини» в 53% називають «коровою», в 20% – «жирдяем», «тумбою» – у 12%, а нецензурна лексика вживається 7% респондентів; 4). серед жаргонних слів «які Ви використовуєте найчастіше у Вашому повсякденному житті?» перше місце посідає нецензурна лексика (30%), «лох» – вживається 10% молоддю, що опитали, на третьому місці слова «тьолка» та «корова» (9% відповідей), далі йдуть такі слова як: «хавчик», «фігня», «урод», «гальмо», «дебіл», і т.д.

Тому, ЗМК, будучи основним засобом проведення вільного часу, стає могутнім механізмом формування мовної культури сучасної міської молоді України: майже 50% молоді проводячи половину свого вільного часу у спілкуванні із ЗМК, 44% котрих становить телебачення, на 19,7 % наслідує те, як говорять на телебаченні, а саме мовлення героїв кіно, що не завжди відповідає літературним нормам. В той самий час, аналіз сучасного мовлення молоді міста у всіх його вікових і соціально-групових варіантах, від підліткових жаргонів, масового сленгу до обширного вживання лайливої лексики, має характерну загальну рису, привабилу не тільки для молодих людей, але й для «дорослих» суб'єктів мовного простору: це стійка тенденція до гумору, жарту, глузуванню, іронії з одного боку, та з іншого боку загального зниження загальнокультурного рівня сучасної міської молоді.

Спираючись на те, що мовна культура міської молоді існує в системі молодіжної субкультури, можемо сказати, що культура мовлення, як цінність національної культури, як класичної, так і народної замінюються систематизованими стереотипами – зразками масової культури, орієнтованими на впровадження цінностей «американського способу буття». Улюбленими героями, мовлення котрих, певною мірою, є зразками для наслідування, стають героїні «мильних опер» та герої відео трилерів, художні образи відбиваються та засвоюються на рівні групової та індивідуальної поведінки молоді, що виявляється у таких рисах соціальної поведінки як прагматизм, жорстокість, прагнення до матеріального благополуччя у збиток, а не за рахунок власної професійної самореалізації. Ця тенденція присутня і в культурній самореалізації молоді, що, головним чином обумовлюється характером домінуючої культурної інформації, і сприяє масовому засвоєнню та її подальшому закріпленню у свідомості молоді людини.

Але наряду із негативними, відчувається й позитивні трансформації у системі сучасної молодіжної субкультури. Українська міська молодь ХХІ століття характеризується як економічно вільна, ініціативна та активна. Їй притаманна самостійна творчість, глибока зацікавленість в особистій приналежності до політичних свобод, наявність розвиненої правової та моральної відповідальності. Сучасна міська молодь – це молодь з національно зорієнтованою свідомістю, для котрої рідна мова та культура є засобом національної самоідентифікації, що, виконуючи регулятивну функцію в житті підлітків, стає формою існування самосвідомості, формування власного «Я» людини, становлення її як особистості, її життєвих та культурних ціннісних орієнтацій. Як наслідок соціального та психолого-фізіологічного розвитку підлітка, посилюється його інтерес до оволодіння засобами виразного мовлення, до крилатих висловів, метафор. Характерне оволодіння складними конструкціями зв'язних і супідрядних речень із вживанням різних сполучників, дієприкметників та прикметникових зворотів. Проте на тлі кількісного зростання активного словника молоді людини, підвищення рівню оволодіння значеннями слів, зменшення кількості зайвих вигуків, підвищення продуктивності розуміння, мовлення молоді людини міста часто стає насиченим жаргонними словами, лайливими зворотами, які просто стають засобами зв'язку в реченнях, таким чином, набуваючи ознак жаргону або сленгу.

В свою чергу, сучасний молодіжний жаргон як різновид культурного та соціального діалекту обслуговує певну соціальну групу, що є його творцем та носієм (і зрозумілий саме їй). Він значною мірою використовує засоби попередніх етапів свого функціонування, причому не лише власне молодіжного, а й, головню, жаргону злочинців, кримінальних злочинців, тобто прослідковується певна наступність і має типову стилістичну маркованість: знижено-грубувату, вульгарну, фамільярну, що й забезпечує йому експресію в іронічно-жартівливому ключі. Із зміною оцінки сленгу в суспільстві, а також ролі сленгу в мовленні, його починають сприймати як засіб вираження. Тобто жаргонна маркованість нейтралізується, завдяки чому окреслюється тенденція до включення сленгізмів у словникові ряди з експресивно маркованими членами.

Таким чином, культура мовлення міської молоді сучасної України являє собою молодіжний жаргон, що як різновид соціального діалекту обслуговує певну соціальну групу, що є його творцем та носієм. Він значною мірою використовує засоби попередніх етапів свого функціонування, причому не лише власне молодіжного, а й, головню, жаргону злочинців, кримінальних злочинців, тобто прослідковується певна наступність і має типову стилістичну маркованість: знижено-грубувату, вульгарну, фамільярну, що й забезпечує йому експресію в іронічно-жартівливому ключі. Із зміною оцінки сленгу в суспільстві, а також ролі сленгу в мовленні, його починають сприймати як засіб вираження. Тобто жаргонна маркованість нейтралізується, завдяки чому окреслюється тенденція до включення сленгізмів у словникові ряди з експресивно маркованими членами.

А властивості мови і властивості середовища є взаємозалежними: як молодь не існує поза родиною, школою і суспільством, так і ці суспільні інститути не існують окремо від нього, тим самим впливаючи не тільки на його формування мовну культуру міської молоді сучасної України, тобто вміння останнього використовувати адекватні засоби спілкування з оточуючими, але й на його естетичну свідомість та смак, моральні переконання. В свою чергу такий, безперечно, негативний вплив на молодь призвів до змін понять мовленнєвої норми та мовної культури особистості, загальмування становлення розвитку молоді людини та її духовно-моральних сил, девальвування культурних та загальнолюдських цінностей.

Таким чином, через те, що в процесі глобалізації працюють компенсаторні сили, ослаблення соціальної захищеності і розвалу колишніх соціальних спільнот йде паралельно з процесом виникнення нових спільнот, доповнення традиційних зв'язків віртуальними, слідством чого в одних випадках буде відмирання живих зв'язків, а в інших – їх виникнення, що в свою чергу, впливає і на формування мовної субкультури сучасної молоді України.

Характеризуючи стан мовної субкультури сучасної молоді України, треба звертати увагу на те, що вона є особистим набуттям молоді, створеним на основі діяльності самої особистості. Тому молодіжна мовна субкультура формується під впливом різних факторів, до яких належить вплив на молодь важкого соціально-економічного стану країни, нестійкість духовних цінностей, відсутність багатьох громадянських прав та свобод.

Мовлення української молоді утворює динамічну систему, що постійно розвивається. Із зміною одного модного явища іншим старі слова забуваються, в свою чергу, з'являються нові.

Основними причинами функціонування молодіжного мовлення впродовж такого тривалого часу є те, що воно – це відхід від повсякденності, гра, іронія, маска. Молодіжне мовлення подібне до його носіїв, воно різке, гучне, зухвале, це результат своєрідного бажання переінакшити світ на інший зразок. Мовна культура сучасної молоді в даній функції яскравіше, сильніше, ніж одяг, зачіски, спосіб життя відображає внутрішні спрямування молодих людей. Бажання молоді відрізнятись від дорослих і бути подібним своїм в молодіжному середовищі стає важливою причиною функціонування молодіжного мовлення в повсякденному мовленні молодих людей, роблячи його коротшим, емоційно виразнішим.

Також, молодіжне мовлення служить пізнавальним знаком того, що ця людина належить до певного соціального середовища. Свій стиль мовлення є у рокерів, панків, хіпі, футбольних уболівальників тощо.

Українське молодіжне мовлення є лексиконом, основою якого виступає українська національна мова, це група особливих слів або нових значень вже існуючих слів, що вживається в різних соціальних об'єднаннях. Більшість слів притаманних молодіжному мовленню мають яскраво виражене негативне, зневажливе або іронічне забарвлення, що обумовлене прагненням молоді виділитися серед однолітків, бажанням епатувати, створити особливу атмосферу зневажливо-іронічного ставлення до дійсності, виразити своє емоційне ставлення до того або іншого явища, яскравіше, експресивно охарактеризувати предмет розмови, дати йому оцінку, підсилити свою емоційну реакцію на те, що повідомляється, необхідністю ідентифікуватися в компанії; бажанням проявити свою індивідуальність, спробою зашифрувати своє мовлення, зробити його незрозумілим для небізнаних тощо.

Джерела та література :

1. Глушенко Ю. В. Соціологія молоді: процеси концептуалізації в контексті соціокультурних змін : автореф. дис. ... канд. соціол. Наук : 22.00.01. / Ю. В. Глушенко; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2006. – 20 с.
2. Культура і молодежь: состояние, проблемы, перспективы : материалы круглого стола, 11 марта 2004 г. / под общ. ред. В. Н. Гуляева. – М. : Акад. тр. и социал. отношений, 2004. – 199 с.
3. Многоликая глобализация : культурные разнообразия в современном мире / Тамоцу Аоки, Энн Бернштейн, Артуро Фонтане Талавера и др.; под ред.: П. Л. Бергера, С. П. Хантингтона; пер. с англ. В. В. Сапова; под ред. М. М. Лебедевой. – М. : Аспект-Пресс, 2004. – 378 с.
4. Молодежные субкультуры / Т. Г. Исламшина, Р. С. Цейтлин, Р. С. Салагаев. – Казань : Изд-во Казан. гос. технолог. ун-та, 1997. – 115 с.

5. Молодёжь и общество на рубеже веков / под науч. ред. И. М. Ильинского. – М., 1999. – 154 с.
6. Морозова Е. Н. Городские подростки – мойщики машин / Е. Н. Морозова // СоцИс: Социологические исследования. – М., 2003. – № 4. – С. 138-142.
7. Шейко В. М. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX – початок XXI ст.) : у 2 т. / В. М. Шейко. – Х. : Основа, 2001. – Т. 1. – 518 с.
8. Шейко В. М. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX – початок XXI ст.) : у 2 т. / В. М. Шейко. – Х. : Основа, 2001. – Т. 2. – 398 с.

Казина Н.В.

УДК 008:78.03:572.026

ФЕНОМЕН РОК-КУЛЬТУРЫ В КОНТЕКСТЕ АНТРОПОЛОГИЧЕСКОГО КРИЗИСА

Объектом научного внимания давно стал факт глобального мирового кризиса, важной составляющей которого является антропологический кризис. При множестве подходов к решению проблемы кризиса, мыслители 20 века указывают главную особенность современной эпохи – утерю высших духовных ценностей. Человек растерял свой внутренний духовный потенциал и эту утрату человеческого в человеке можно рассматривать как настоящую антропологическую катастрофу. Современная ситуация европейской и мировой культуры вкладывает в понятие «антропологический кризис» более драматический смысл – это кризис человека как биологического вида. В 21 веке сама природа человека – его генетика, физиология, высшая нервная деятельность, психика – могут быть подвержены необратимым изменениям. Эти изменения могут происходить двумя путями: во-первых, как результат неблагоприятного воздействия экологической ситуации; во-вторых, как результат сознательного вмешательства в природу человека [158].

Актуальность. Сегодня рок-культура распространилась по всему миру и стала интернациональной. Она является очень сложным явлением, состоящим из различных компонентов. На рок-культуру повлияли многие ценностные доминанты современной культуры. Поэтому представляется чрезвычайно важной необходимость исследования рок-культуры именно в контексте ведущих тенденций современного культурного развития.

Цель статьи - раскрыть диалектику взаимосвязи между изменениями в музыке и социальными процессами, а так же показать связь учения о музыке античной эпохи с процессами социо-культурной реальности.

Исследуя вопрос, почему музыкальная культура может быть так распространена в обществе, можно рассматривать феномен ее воздействия во всех формах одновременно, но сосредоточимся в своем анализе на музыке и массовой музыкальной культуре, обладающей общепризнанной ценностью в основном в среде молодежи.

«Нам предоставлен редкий шанс жить, наблюдать, мыслить и действовать в котле мирового пожара. Если мы не в силах остановить его, то следует хотя бы попытаться понять его природу, причины и последствия. Если же мы сможем это сделать, то, вероятно, в некоторой степени, сократим его трагический ход, смягчим его последствия» - писал Питирим Сорокин, характеризуя кризис нашего времени в своем социо-культурном обзоре [2, с.110]. Трудно также не согласиться с Сорокиным, что всякая великая культура есть не просто конгломерат разнообразных явлений, сосуществующих, но никак друг с другом не связанных, а есть единство, все составные части которого пронизаны одним основополагающим принципом и выражает одну, и главную, ценность: доминирующие черты изящных искусств и науки такой единой культуры, ее философии и религии, этики и права, ее основных форм социальной, экономической и политической организации, большей части ее нравов и обычаев, ее образа жизни и мышления. Именно эта ценность служит основой и фундаментом всякой культуры. По этой причине важнейшие составные части такой интегрированной культуры также чаще всего взаимозависимы: в случае изменения одной из них остальные неизбежно подвергаются схожей трансформации [3, с.102]. Музыка, как одна их форм искусства, являющаяся составной частью этой интегрированной культуры, стала важным звеном в цепной реакции трансформации всех составляющих культуры.

Во многих культурах музыка была средством выражения гармонии вселенной, осознания ее гармонического порядка. В наше время эта традиционная идея музыки как подлинного связующего звена с сакральным практически забыта. Древние знания о звуке и возможности его использования были скрыты или зашифрованы, т.к. музыка обладает из всех видов искусств самой мощной силой воздействия. Мудрецы древности, видимо, достаточно хорошо представляли себе энергетические и информационные свойства музыки. Для обладания такими знаниями мастерам требовались, несомненно, высокая культура и духовность. В силу этого знания были сакральными и передавались, прежде всего, изустно, от отца к сыну, от учителя к ученику. Ибо нельзя было доверить каждому такое мощное оружие и средство воздействия на человека, каким является музыка при абсолютном владении её законами, языком звука и ритма.

Музыка считалась важнейшим средством этического и эстетического воздействия еще со времен Древней Греции. Аристотель считал, что посредством мелодии и ритма можно вызывать любые чувства, таким образом, музыка обладает силой формировать характер. Платон утверждал, что с помощью музыки возможно влиять на изменения в обществе. Наличие взаимосвязи между изменениями в политике и изменениями в музыке признавались в Греции повсеместно. Подобную же связь между музыкой и государственной политикой устанавливает с афористической точностью приписываемое Конфуцию